

La diversitat en l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús: estudi preliminar i propostes

Novembre 2023

Projecte impulsat per **LADINAMO** Fundació
per a l'habitatge
cooperatiu

En col·laboració amb: Coòpolis, MigrESS, Quotidiana, Matriu i Melrose

Amb el suport de: Sectorial de la XES

Preàmbul	4
Part 1: Diagnosi inicial	5
1/ La diversitat dins el sector de l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús	6
2/ Enquesta dirigida a totes les persones amb vinculació amb l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús	7
○ Perspectiva de gènere	
○ Perspectiva de diversitat d'origen	
3/ Projectes integrats per persones amb discapacitat intel·lectual	17
4/ Debats amb el moviment pel dret a l'habitatge	19
5/ Conclusions i propostes	21

Voldríem agrair la participació i col·laboració de totes les persones, cooperatives, entitats i col·lectius que han fet possible l'elaboració d'aquest estudi i que treballen dia a dia per garantir l'accés a l'habitatge per a totes les persones.

Preàmbul

Aquest document s'inscriu en el marc del Pla de Treball del Cercle de Transició Ecosocial de Coòpolis, l'Ateneu Cooperatiu de la ciutat de Barcelona. Batec, Sostre Cívic i La Dinamo són entitats agregades del Cercle i Holon i Cicra entitats participants. El treball es comença a desenvolupar a principis de 2022 i finalitza a mitjans de 2023.

El present document ha estat redactat per Quotidiana, SCCL, l'Associació Migress i La Dinamo Fundació.

Quotidiana, SCCL és una cooperativa sense ànim de lucre que creu que el coneixement és una eina imprescindible per a la transformació de les organitzacions i la societat, amb l'objectiu de fer-les més justes des d'un punt de vista de gènere. Apliquen la perspectiva de gènere al seu treball de consultoria sobre organitzacions o empreses, polítiques públiques i fenòmens socials.

L'Associació Migress és una associació que promou la participació de persones migrades a l'Economia Social i Solidaria (ESS), visibilitza les seves iniciatives econòmiques des de baix i aporta a un teixit social intercultural. Migress forma part del Cercle de Migracions i economia social i antiracista de Coòpolis. El seu objectiu principal és fomentar la creació de cooperatives i d'ocupació dins del col·lectiu de persones migrades per tal de resoldre les seves necessitats mitjançant fórmules econòmiques col·lectives i amb una mirada que destaquï l'agència de les persones migrades, lluny d'accions assistencialistes.

L'Associació Matriu, es dedica a l'apoderament i facilitació de grups i ha col·laborat en algunes de les sessions organitzades en el marc del procés realitzat.

L'Associació Melrose, és un projecte d'innovació social per a persones amb discapacitat intel·lectual que busca l'autonomia de les persones i el seu desenvolupament en l'àmbit de l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús. Ha col·laborat en la part de diversitat funcional.

El present estudi vol donar continuïtat al treball iniciat sobre l'assequibilitat econòmica de l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús¹, aprofundint sobre els diversos factors d'exclusió del model i aproximant-nos a les desigualtats associades al mateix des de diverses perspectives.

L'estudi té per objectiu fer una primera radiografia sobre la diversitat existent dins l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús, així com sobre les desigualtats associades al mateix des de diferents enfocaments:

- Gènere
- Diversitat d'origen
- Discapacitat intel·lectual

Per altra banda, pretén obrir espais de trobada i reflexió amb entitats de la lluita pel Dret a l'Habitatge per obrir diàlegs que facin avançar en els aprenentatges a fer i els objectius compartits.

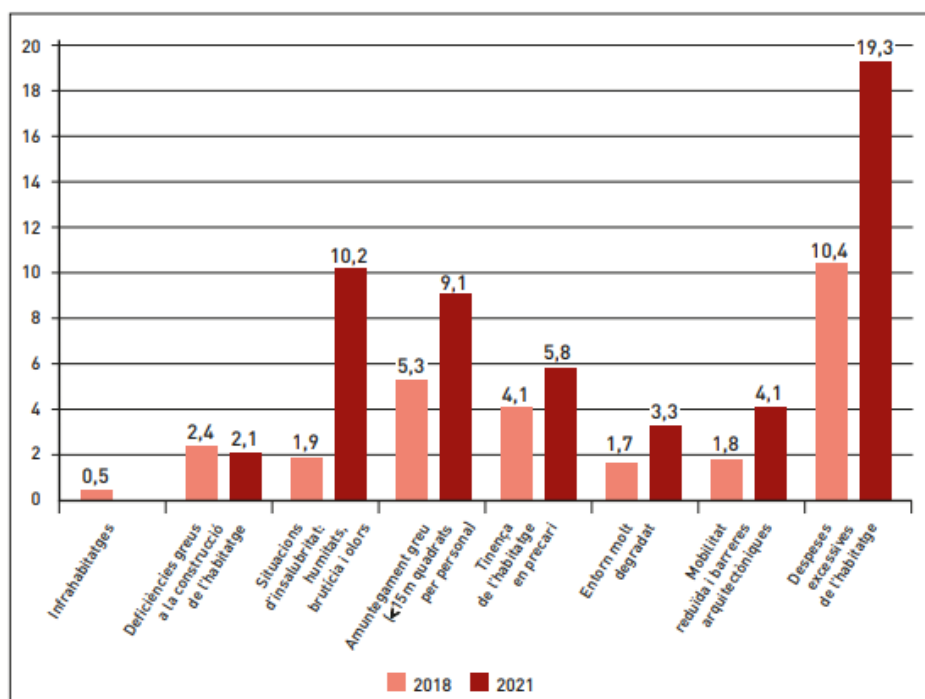
Aquest estudi preliminar ha de permetre realitzar una caracterització del col·lectiu enquestat, així com la relació que tenen les persones amb l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús i els projectes que s'estan desenvolupant dins el sector. La voluntat és identificar dificultats, patrons o dinàmiques que s'estiguin donant dins el sector per reflexionar sobre les estratègies necessàries que caldrà dibuixar per abordar-les.

¹ LA DINAMO FUNDACIÓ. [L'assequibilitat en l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús](#). 2021

0/ Diagnosi inicial

En un context global de vulneració sistemàtica del dret a l'habitatge, a Catalunya i arreu, comencen a caminar les primeres experiències d'habitatge cooperatiu en cessió d'ús a Catalunya al voltant de la crisi econòmica de 2008. L'eclosió de nous moviments populars urbans així com l'articulació i enfortiment dels sector cooperatiu i de l'Economia Solidària a Catalunya (ESS) posen les llavors per la construcció d'alternatives basades en la cura de les persones i del medi ambient, i és en aquest context, que s'impulsa el model d'habitatge en cessió d'ús com a via cooperativa al dret a l'habitatge. El model català pren de referència experiències consolidades com les del Quebec, Dinamarca o Uruguai.

Gràfic 3. Evolució del percentatge de llars de Catalunya afectades per diversos problemes d'exclusió social en la dimensió de l'habitatge, 2018-2021 (%)

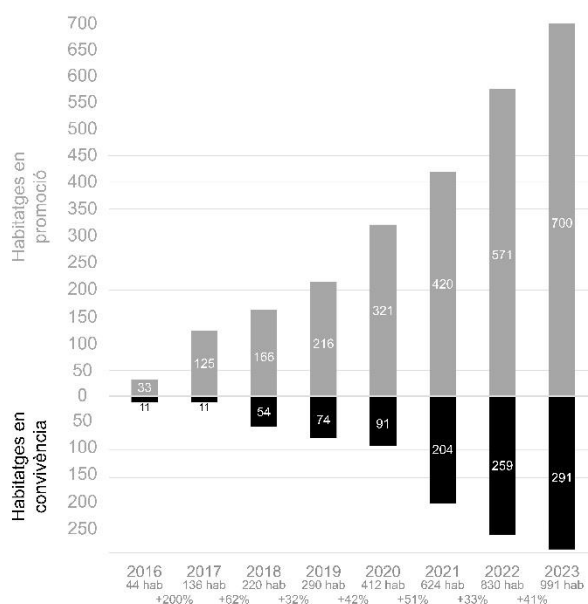

Font: Informe INSOCAT. Abril 2022. A partir d'EINSFOESSA 2018 i 2021

Dins un context en que l'accés a l'habitatge està condicionat per les lògiques especulatives del lliure mercat i a unes regles del joc que afavoreixen la desposseïció de les classes populars i l'extracció i acumulació de beneficis de les persones propietàries per sobre de tota la resta, l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús permet accedir a un habitatge digne, de propietat col·lectiva i gestió democràtica. L'objectiu és impulsar **projectes no especulatius, comunitaris, sostenibles, diversos i arrelats al territori.**

Es tracta de projectes que esdevenen espais de creació de comunitat i de suport mutu entre persones, no només immaterials, sinó que també a través d'espais comunitaris i col·lectius, que incrementen notablement la qualitat de vida. Són també projectes que, tant de nova construcció com quan rehabiliten edificacions existents, mobilitzen quantitats importants de recursos econòmics i de treball, i són demandants crònics i estables de serveis i béns. A través de fórmules no lucratives, i en les que les usuàries dels habitatges són alhora propietàries de la cooperativa que els gestiona en el seu conjunt, s'aconsegueix garantir l'accés a un habitatge a un preu el més ajustat possible, veïllant per fer-se assequible al major nombre de capes poblacionals.

Actualment, son més de 50 projectes els que es troben en fase de convivència o de promoció a tot Catalunya. Aquests estan arribant als 1000 habitatges cooperatius aproximadament.

Font: La Dinamo Fundació. Novembre 2023

Tot i les potencialitats d'aquest nou model en situació emergent a Catalunya, s'identifiquen diferents factors d'exclusió que estan dificultant l'accés a l'habitatge cooperatiu a determinats col·lectius i/o sectors de la població. És per això que es realitza aquest estudi preliminar en el que s'han emprat les següents fonts d'informació:

- › Sessions de debat i intercanvi d'idees entre Quotidiana, Migress i La Dinamo
- › Enquesta dirigida a totes les persones amb vinculació amb l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús
- › Sessions de treball i debat amb projectes d'habitatge cooperatiu integrats per persones amb discapacitat intel·lectual en col·laboració amb Melrose
- › Sessions i debats oberts amb el moviment per l'habitatge en general en col·laboració amb Matriu

1/ La diversitat dins el sector de l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús

Hi ha projectes i comunitats que des dels seus inicis han proposat la visió del projecte integrat per un col·lectiu específic: gent gran, dones, persones de la comunitat LGTBIQ+, etc.; i altres que, han tingut la voluntat de ser diverses en àmbits com l'origen, el gènere, l'edat, els models d'unitat de convivència, la capacitat adquisitiva,...

Tant si volem ser diverses com si no, sempre hi haurà un grau de diversitat present que farà visibles les dinàmiques de poder informals. I la diversitat no es cuida per si sola, sinó que cal prendre consciència del que això implica i del que cal cuidar perquè les persones realment se sentin benvingudes i part del projecte, especialment aquelles que són part de col·lectius més minoritzats socialment.²

² PARERA, Mireia. *Teixir comunitats. Invitació a pensar la vida en comú*. Fil a l'Agulla, 2023.

Amb la voluntat de posar especial atenció a la diversitat existent dins l'habitatge cooperatiu així com a les desigualtats que s'estan donant dins el mateix es planteja el present estudi.

2/ Enquesta dirigida a totes les persones amb vinculació amb l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús

En col·laboració entre La Dinamo Fundació, Quotidiana Cooperativa i Associació MigrESS, s'ha realitzat una enquesta virtual dirigida a:

- Persones que viuen en un projecte d'habitatge cooperatiu en cessió d'ús
- Persones que busquen un grup per poder viure en un projecte d'habitatge cooperatiu en cessió d'ús
- Persones que formen part d'un grup d'habitatge cooperatiu ja consolidat, però que encara no hi conviuen
- Persones que han format part d'un projecte sense conviure-hi però n'han marxat
- Persones que han conviscut en un habitatge cooperatiu i n'han marxat

L'enquesta es va realitzar durant els mesos de maig, juny i juliol de 2022.

En total, es van aconseguir un total de 271 respostes completes i 102 incompletes. És a dir, **han participat un total de 373 persones**.

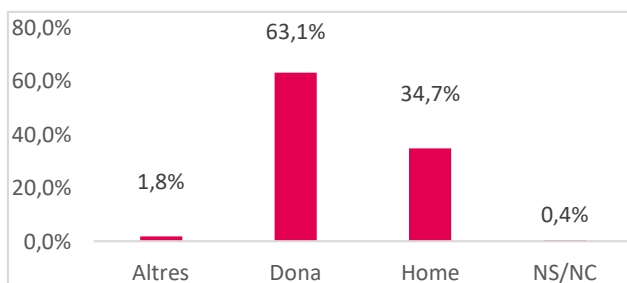
Adjuntem com annexos, els dos estudis complets elaborats per Quotidiana Cooperativa i Associació MigrESS. Els dos estudis estan fets en base les respostes obtingudes de la mateixa enquesta.

○ **Perspectiva de gènere (síntesi de l'informe elaborat per Quotidiana)**

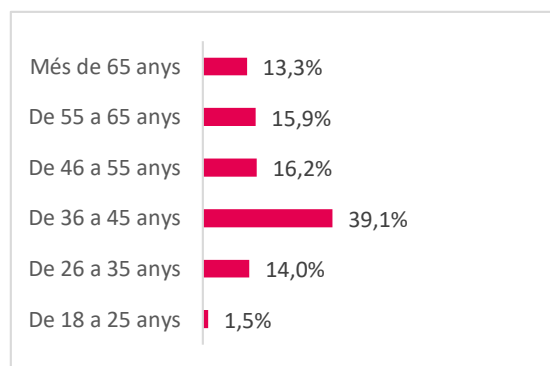
Perfil de les persones

Gràfics extrets de l'Informe elaborat per Quotidiana cooperativa (annex 1)

Perfil de persones enquestades segons gènere

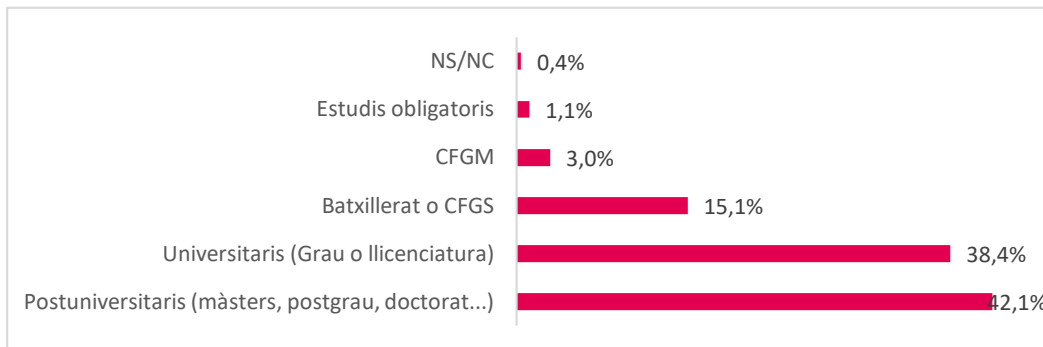

Perfil de persones enquestades segons l'edat

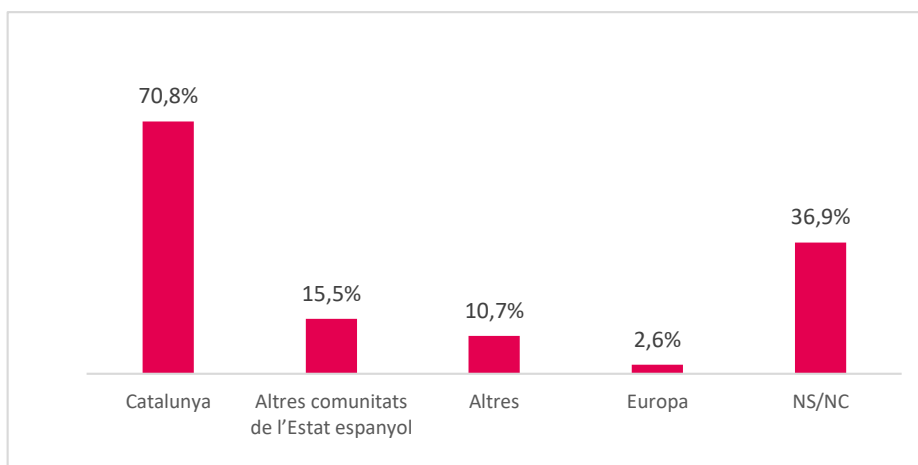
El 61,3% de les persones enquestades son dones, reforçant la idea d'una major presència de dones dins els projectes d'habitatge cooperatiu. Per altra banda, les persones enquestades se situen majoritàriament en la franja entre els 36 als 45 anys (39,1%), estan força absents les persones menors de 25 anys.

Perfil de persones enquestades segons nivell d'estudis

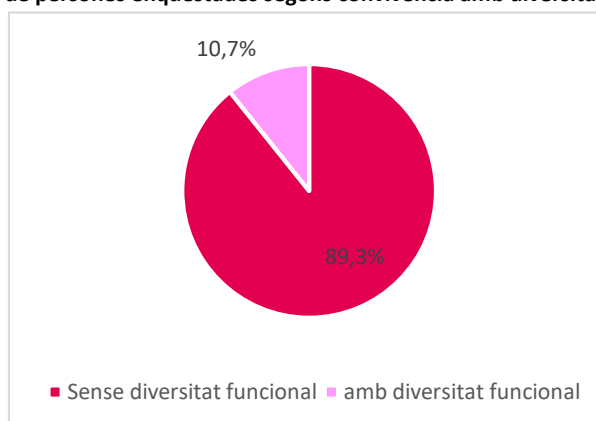
Pel que fa al nivell d'estudis, clarament hi ha una àmplia majoria de les persones que han respost l'enquesta que tenen estudis superiors (universitaris o post universitaris).

Perfil de persones enquestades segons lloc de naixement

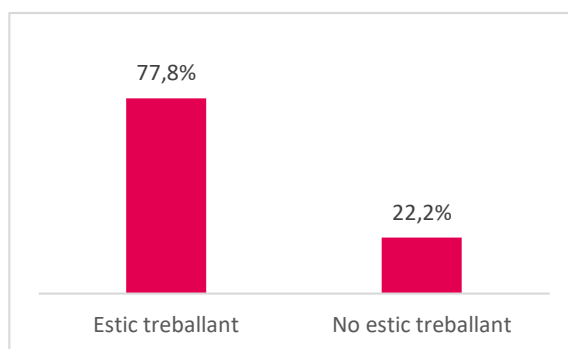

Un 70,8% de les persones enquestades han nascut a Catalunya. Quan es pregunta sobre la seva situació administrativa, un 94,1% diu tenir DNI, un 4,8% NIE i un 0,7% passaport. Veiem com la majoria de les persones es troben en situació administrativa regular. Aquest apartat està relacionat i es desenvolupa amb el següent punt: Perspectiva de diversitat d'origen.

Perfil de persones enquestades segons convivència amb diversitat funcional

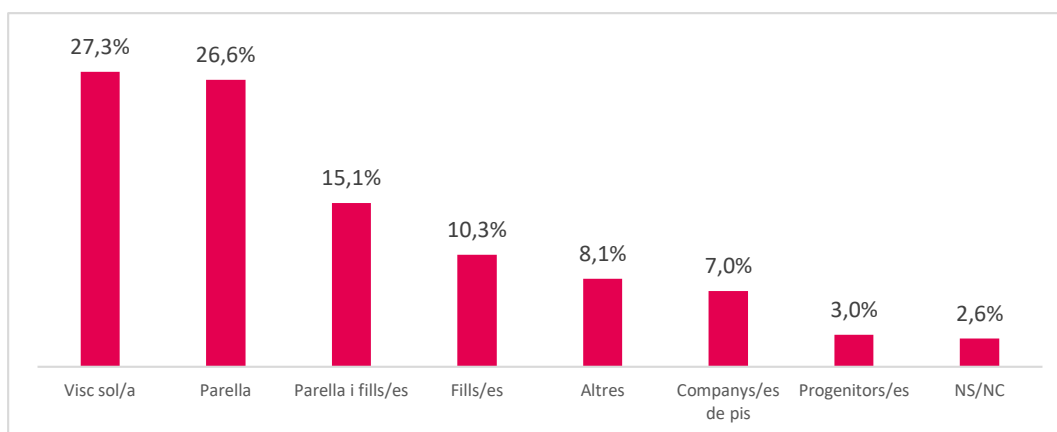
Perfil de persones enquestades segons relació amb el mercat laboral

En relació a la diversitat funcional, el 10,7% de les persones enquestades conviuen amb alguna persona amb diversitat funcional.

Del total de respostes, gairebé el 80% afirma treballar, d'aquestes, un 25,6% amb contracte temporal i un 7,8% en precari.

Perfil de persones enquestades segons estructura de les llars.

En relació a la convivència, el 27,3% de les persones viuen soles, el 26,6% amb la parella, el 15,1% conviu amb parella i criatures. La resta de formes de convivència son menys habituals i son diverses.

Pel que fa a l'estructura de les llars, un 63,5% afirma no conviure amb ningú a càrrec, respecte a un 28,8% que viu amb menors a càrrec, i un 7,7% que viu amb persones adultes en situació de dependència.

Relació amb l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús

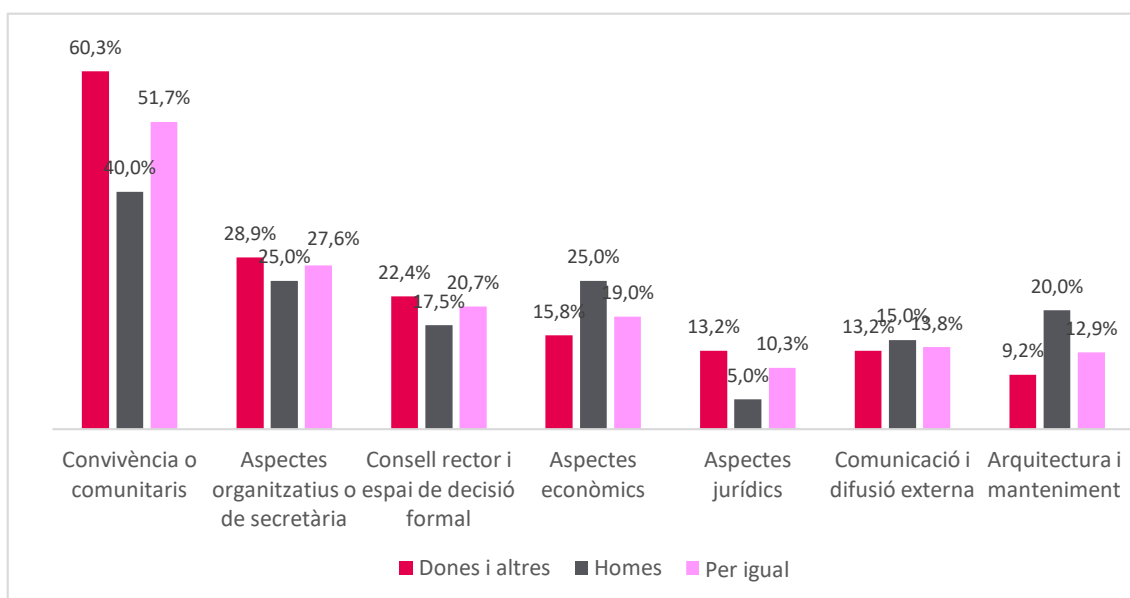
En relació a quines són les **motivacions per participar** en un projecte d'habitatge cooperatiu en cessió d'ús, a través de les respostes de l'enquesta s'observa que hi ha una ordenació similar de les motivacions entre els homes i les dones i altres. Aquest fet és positiu, ja que en aquest sentit els rols de gènere no influeixen en gran mesura en aquest aspecte. Els principals motius per participar un projecte d'habitatge cooperatiu en cessió d'ús són: poder resoldre la necessitat d'un habitatge i que aquesta forma sigui coherent amb els valors de l'economia social i solidària, generar una alternativa al model de mercat de l'habitatge i compartir espais quotidians de la vida amb altres persones.

Els elements que poden suposar **problemàtiques per accedir a un habitatge** cooperatiu en cessió d'ús, com a principals problemàtiques tant per homes com per dones i altres, són el temps que es triga a anar-hi a viure des de la composició del grup, l'aportació econòmica inicial i els tràmits i formalitats administratives per formar part de l'habitatge cooperatiu. Així doncs, se'n destaca la part més temporal, administrativa i de recursos econòmics, per tant, serien aquelles problemàtiques alienes a les relacions i a com es defineixen els projectes d'habitatge cooperatiu en cessió d'ús de manera interna. És destacable com l'aportació inicial és mostra com un problema per un percentatge més alt de dones i altres (70,2%) que d'homes (62,8%), i també com es veuen més problemàtics la diferència en relació als tràmits i les formalitats administratives, ja que el 57,3% de les dones i altres i el 51,1% perceben que és prou, bastant o molt problemàtic.

Pel que fa a les **dinàmiques de gènere en la participació** en projectes de l'habitatge cooperatiu, al preguntar a l'enquesta sobre la participació en comissions dins dels projectes, hi ha una gran part de les persones enquestades que participen en la comissió de convivència o projectes comunitaris. Aquesta situació pot venir donada perquè hi ha un major interès per respondre l'enquesta per part de les persones que participen en aquestes comissions, per tant podria ser un biaix d'autoselecció de l'enquesta. En aquest cas es mostren diferències segons el gènere, ja que el 60,3% de les dones i altres hi participen i, en canvi, tan sols el 40% dels homes. En aquest sentit, sí que es pot detectar un patró de gènere, en tant que les dones són les que generalment han tendit a fer les tasques de gestió de la comunitat des de l'àmbit de les cures i del bon funcionament del projectes. En les altres comissions no es mostren àmplies diferències segons el gènere, només en el cas de la comissió d'aspectes econòmics i de la comissió d'arquitectura i manteniment, on predominen els homes, i en la comissió d'aspectes jurídics on predominen les dones. En aquestes comissions també es pot veure un patró de gènere, especialment en la d'arquitectura i manteniment.

Així doncs, la composició d'aquestes comissions pot reforçar les idees plantejades a les línies superiors, ja que les comissions més masculinitzades desenvolupen tasques que al mercat laboral es corresponen als sectors de treball més masculinitzats, i relacionats amb els rols i estereotips associats a la masculinitat, com són l'àmbit tècnic de la construcció i la gestió d'allò social, concretament dels recursos econòmics. Amb aquestes dades s'infereix que els patrons de gènere són presents en els projectes d'habitatge cooperatiu en cessió d'ús, i com el gènere determina també la composició de les estructures d'aquests projectes. Malgrat que s'ha de destacar que hi ha en d'altres casos que es gira el patró o no es reproduïx el patró present a la societat com l'espai de decisió formal i el consell rector o bé en aspectes organitzatius.

Participació en comissions en els projectes d'habitatge cooperatiu en cessió d'ús segons gènere

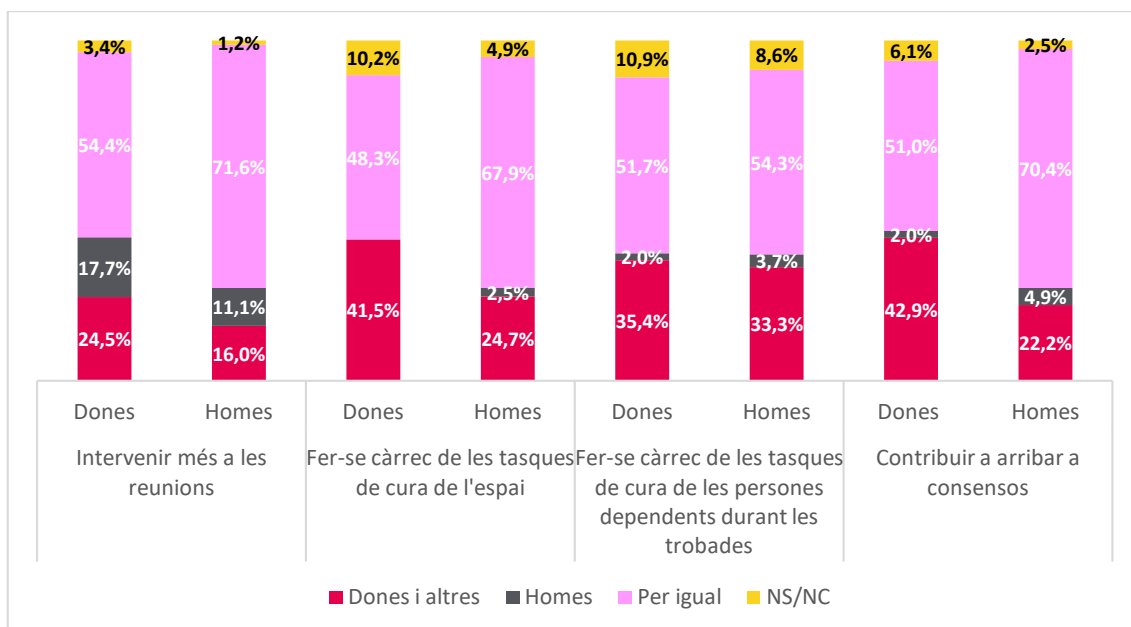
A l'enquesta es van incorporar preguntes per tal de saber si hi havia un patró de gènere i es podrien derivar desigualtats de gènere en les **dinàmiques participatives dins del projecte**. Així doncs, de totes les situacions (contribuir a arribar a consensos, fer-se càrrec de les tasques de cures de persones i de l'espai i intervenir a les reunions) la resposta majoritària és que no hi ha distinció per gènere, per tant, segons la perspectiva de les persones enquestades, tant homes com dones ho fan per igual.

Pel que fa a la situació d'intervenir més a les reunions també es mostra un percentatge més alt de dones que d'homes, però en aquest cas les diferències no són tan elevades com a la resta de casos. Aquesta resposta no es correspon amb altres espais on sí que s'ha detectat que hi ha una tendència a una major intervenció dels homes a les reunions, per tant, es podria estar trencant la dinàmica de gènere en aquesta situació.

Tot i així, cal destacar que la major part de les respostes apunten a que totes les tasques són assumides majoritàriament per homes i dones i altres per igual. Aquestes respostes mostren com la percepció majoritària de les persones participants en aquests projectes no identifiquen diferències de gènere en aquest sentit.

Finalment, pel que fa a fer-se càrrec de les persones dependents durant les trobades no es mostren diferències substancials segons homes i dones.

Realització de tasques en els projectes d'habitatge cooperatiu en cessió d'ús segons el gènere de la persona que les realitza i de la persona que respon

Per altra banda, en relació a la percepció del repartiment i realització de tasques en el marc dels projectes, en general, el gràfic mostra com els homes perceben una major situació d'igualtat en el repartiment de tasques i en el desenvolupament de les tasques necessàries per a la implementació del projecte del que ho fan les dones. Així, ells sempre responen amb una percentatges de "per igual" més elevats que els de les dones, i amb uns percentatges de "homes" més elevats que en el cas de les dones.

En relació a les **dinàmiques de desigualtat en l'habitatge cooperatiu**, en primer lloc, esmentar que les desigualtats per diferents motius (gènere, situació administrativa, econòmics, diversitat funcional, etc) poden ser molt evidents i es poden mostrar de manera clara, tanmateix generalment aquestes són subtils i queden invisibilitzades en dinàmiques que estan molt normalitzades, ja que es troben representades arreu de la societat.

Una gran part de les persones enquestades, al voltant del 80%, percep que existeixen desigualtats en aquest sector. Tanmateix, hi ha un percentatge que considera que no hi ha desigualtats en general. Aquestes dades ens poden estar mostrant com hi ha un grau alt de sensibilitat per part de les persones enquestades en relació a les desigualtats de diferents tipus, i a més, poden estar identificant l'existència d'un seguit de situacions o dinàmiques que poden generar malestar cap persones de determinats col·lectius. En aquest cas no s'identifiquen grans diferències entre les percepcions de dones i homes. Aquest fet és positiu, ja que es mostra un grau de sensibilitat per igual.

Del total de les persones enquestades, les desigualtats que es perceben com a més habituals són les desigualtats per motius econòmics, posteriorment per motius d'origen i/o situació administrativa, per motius vinculats a la diversitat funcional i, finalment, per motius de gènere.

Més enllà de la percepció sobre l'existència de desigualtats a nivell genèric, a l'enquesta es van fer preguntes més concretes per poder analitzar si es donen **situacions poc igualitàries en relació al gènere i també per raó d'origen i/o situació administrativa**. En aquest sentit, destaca com hi ha una part de les persones enquestades que perceben que els horaris de les trobades no s'adapten per a les persones que tenen persones dependents a càrrec, concretament el 71,6% dels homes i el 65,3% de les dones i altres.

Així doncs, hi ha una percepció més alta per part dels homes que de les dones i altres sobre aquesta problemàtica.

En relació a d'altres situacions vistes o viscudes, hi ha un percentatge al voltant del 40% que percep que els horaris de les trobades no tenen en compte les necessitats de les persones amb horaris no tradicionals, com podrien ser les treballadores de la llar que tendeixen a tenir uns horaris molt llargs i extensius en temps. Aquesta situació la perceben més les dones que els homes.

D'altra banda, a l'enquesta es va preguntar sobre l'existència de situacions relacionades amb comentaris i/o acudits masclistes, lgtbifòbiques o racistes, i també comentaris en relació a la indumentària i/o el físic. Respecte a aquestes qüestions, les dones són qui més ho perceben, concretament, el 17,7% de les dones i altres senten que es comenten o qüestionen les opcions personals i, en canvi, aquest percentatge es redueix al 7,4% en el cas dels homes. En línies similars, el 15% de les dones i altres han vist o han viscut que es fan comentaris i/o bromes masclistes o lgtbifòbiques. Pel que fa a comentaris i/o bromes racistes no s'identifica en la mateixa mesura (el 9,5% de les dones i altres i el 2,5% dels homes). Cal destacar com a molt negatius aquests resultats, ja que els comentaris i actituds masclistes, LGTBIfòbics o racistes haurien de ser inexistents. Finalment, pel que fa als comentaris sobre la indumentària i/o el físic, la percepció que es donen aquestes situacions és minoritària per part del conjunt de les persones que responen l'enquesta, tot i que és superior per part de les dones (4,9% dels homes i el 6,8% de les dones i altres).

D'altra banda, pel que fa a la **sensació de com se sent l'espai de presa de decisions**, es mostra com hi ha una diferència de gènere pel que fa a la percepció de comoditat d'aquest espai, ja que al voltant del 25,9% de les dones i altres senten que aquest espai és poc còmode. Aquest percentatge es redueix al 14,8% en el cas dels homes. Per tant, és destacable com aquest espai no sempre és igual de còmode per a totes les persones si es té en compte el gènere.

En relació a les a les **eines o instruments per fer front a les situacions discriminatòries per motius de gènere**, tan sols hi ha un 20,6% que expressa l'existència d'alguna eina o instrument. Tanmateix, al voltant del 38,6% de les persones enquestades desconeixen si s'ha implementat alguna eina o instrument. Així doncs, hi ha un alt grau de desconeixement, fet que pot promoure que si hi ha alguna situació discriminatòria podria portar a no saber quin procediment seguir o com actuar davant aquestes situacions.

Així doncs, del total de les persones que responen el 8,1% argumenta comptar amb un protocol, el 7,6% ho incorpora als estatuts i el 10,3% han participat en espais d'aprenentatge i reflexió col·lectiva d'actituds masclistes. En general es percep com a important portar a terme aquests instruments, tot i que hi ha un gran percentatge que consideren que actualment no és el moment per dissenyar-lo. En aquest sentit es mostra un gran camí a recórrer per tal de sensibilitzar i incorporar elements de millora de cara a fer front a les desigualtats de gènere.

○ **Perspectiva de diversitat d'origen (síntesi de l'informe elaborat per Migress)**

Si bé teníem constància que qualitativament les dades a les quals accediríem amb aquesta enquesta serien baixes, en primer lloc, cal dir que la mostra amb la qual comptem es molt baixa per qualsevol afirmació. Les dades només serien indicadors i sens dubte ens deixen obert un camí de debat i de construcció de propostes cap a la resolució de les necessitats d'habitatge de les persones migrades i racialitzades dins les formules cooperatives i altres de tipus comunitàries i col·lectives.

El total d'enquestes que integren la mostra del anàlisi es de 37 entrevistades, que representen un 9,8% de la mostra total.

Per el present apartat, és van seleccionar les preguntes més significatives per caracteritzar el col·lectiu i per determinar les principals dificultats que identifiquen a l'hora de ser part d'un projecte d'habitatge cooperatiu en cessió d'ús.

Perfil de les persones

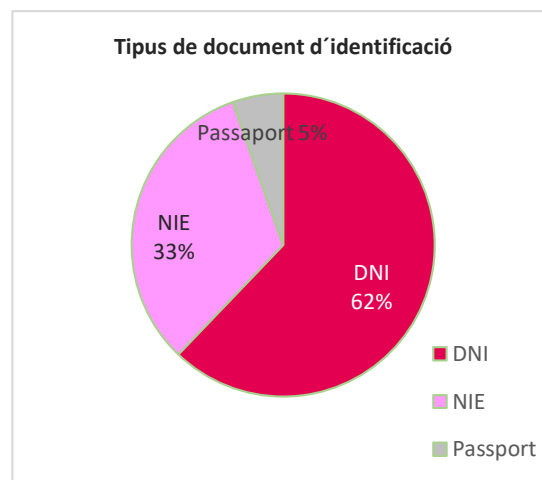
Gràfics extrets de l'Informe elaborat per MigrESS (annex 2)

Per aquest estudi només s'han inclòs els següents perfils del total de persones que han respost l'enquesta: persones amb nacionalitat DNI però nascut a països extracomunitaris, persones amb NIE i persones amb altre tipus de document d'identificació (passaport). Així del total de 37 persones el 62% tenen DNI, el 33% tenen NIE i el 5% s'identifiquen amb passaport.

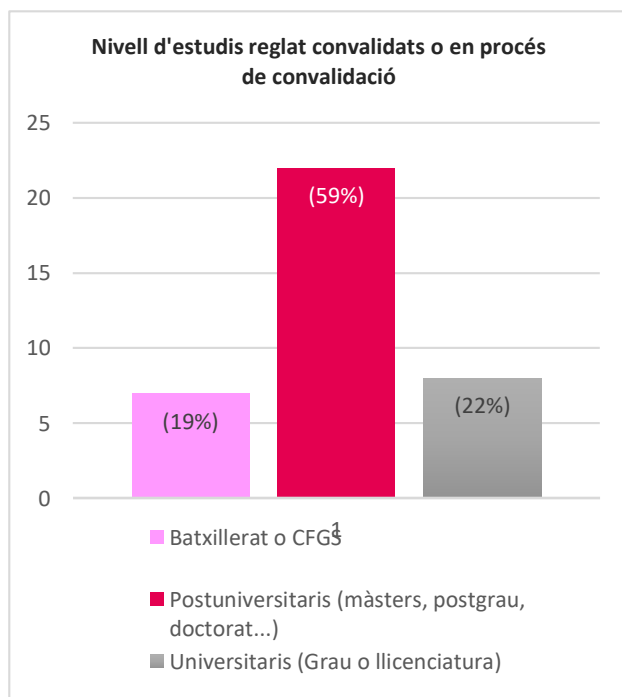
De les persones identificades amb NIE aquestes són les seves nacionalitats.

Han nascut a:

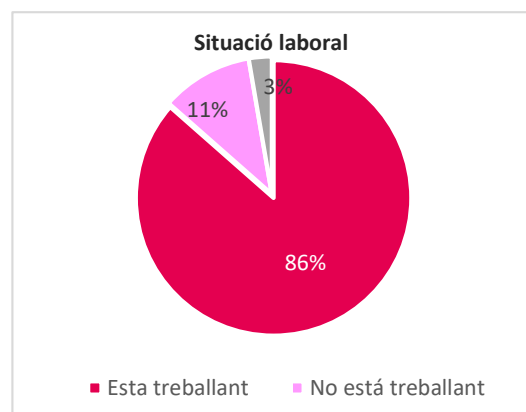
Afrodescendent nascut a Catalunya	1
Amèrica del Sud	23
Índia	1
Rússia	1
NS/NR (NIE)	9
NS/NR (Pass)	1
NS/NR (DNI)	1

De les persones entrevistades el 59% són dones i el 41% homes. Cap persona s'identifica amb altre opció de gènere.

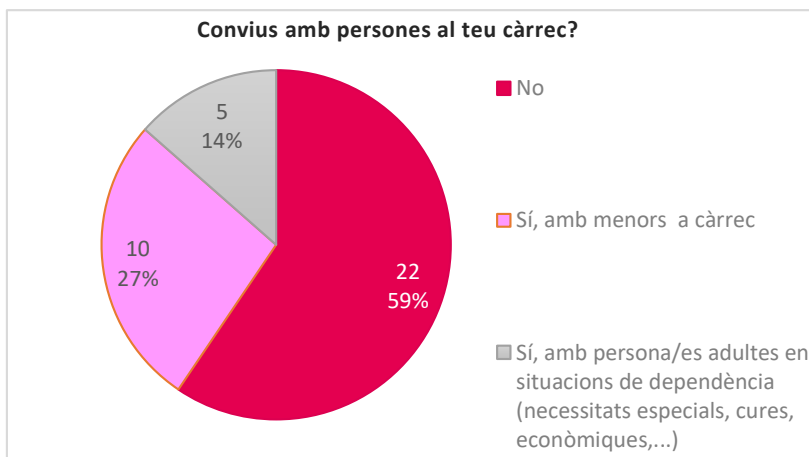

En relació al nivell d'estudis, un 59% de les enquestades té estudis post universitaris, el 22% universitaris i el 19% batxillerat. Pel que fa a la situació laboral, el 86% de les enquestades estan treballant, un 11% no treballa i 3% no va respondre aquesta qüestió.

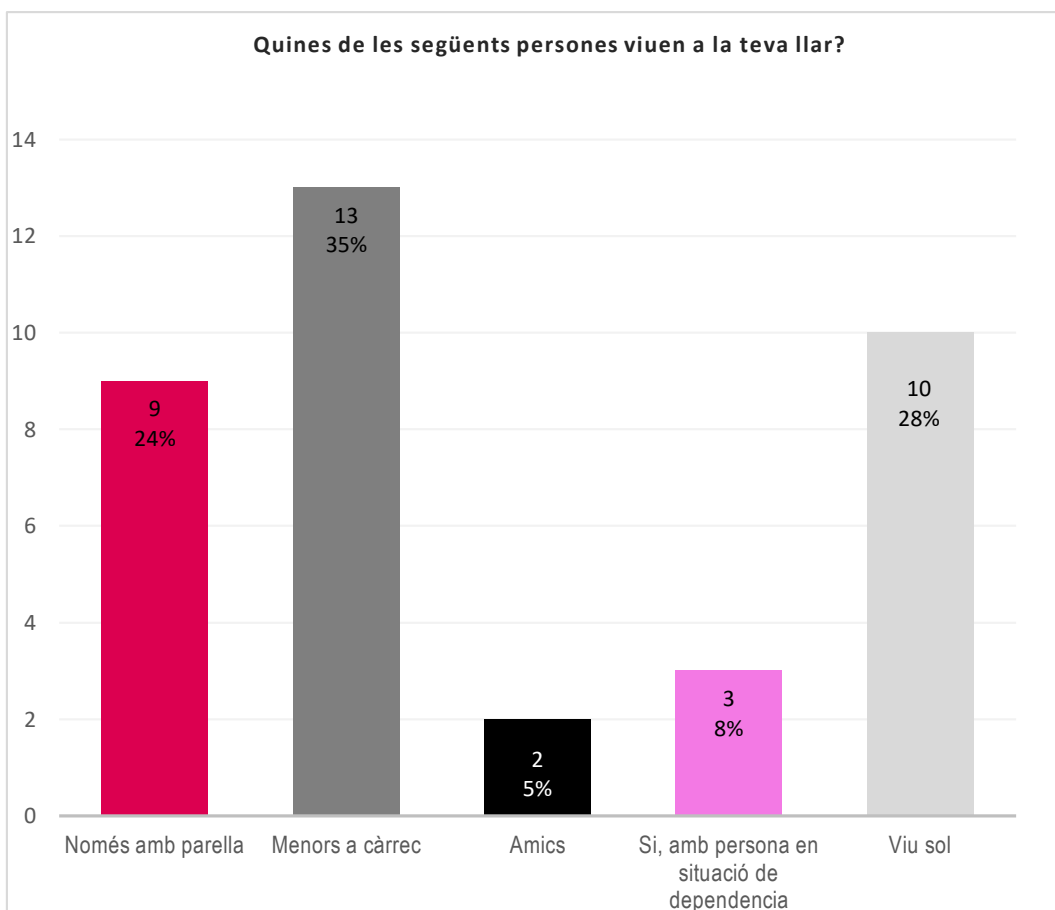

En concret, un 46% té contracte indefinit, el 32% contracte temporal, el 8% treballa en precari i el 14% no va respondre aquesta qüestió.

El 59% no té persones al seu càrrec, el 14% té al seu càrrec persones adultes en situació de dependència i el 27% té menors a càrrec.

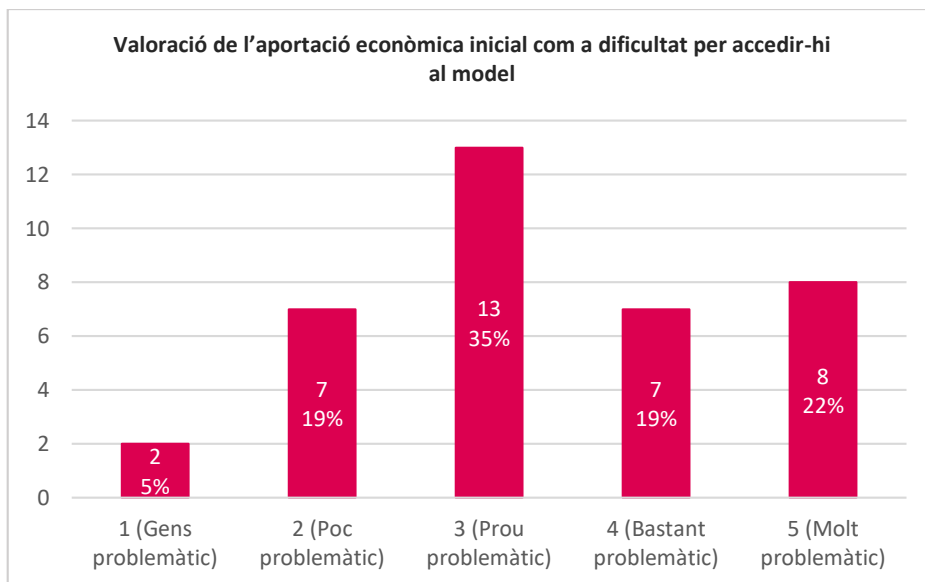

El 35% (13) viu amb menors a càrrec, el 28% (10) viu sol, el 24% conviu amb la seva parella (9), un 8% (3) conviu amb persones amb situació de dependència i un 5% (2) conviu amb amics.

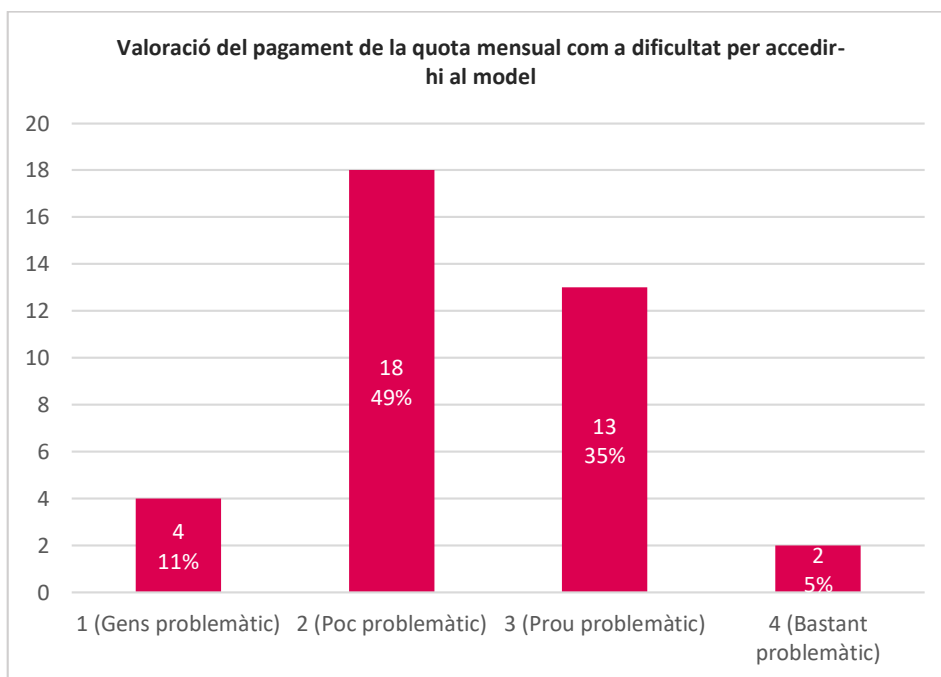

Relació amb l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús

En relació a les **dificultats per accedir al model** hi ha diverses dades a interpretar en aquest sentit.

En relació a la dificultat d'assumir l'aportació inicial, una part molt important es mou entre el 2 (poc problemàtic) i el 4 (bastant problemàtic), essent el 3 (prou problemàtic) el més representatiu amb un 35% (13). Un 22% (8) ho consideren molt problemàtic i un 5% (2) gens problemàtic.

En relació al pagament de la quota mensual, el 49% (18) considera que es poc problemàtic, 35% (13) que es prou problemàtic, un 11% (4) gens problemàtic i un 5% (2) que ho és bastant.

Per altra banda, la majoria de las persones enquestades consideren que la manca de temps per a participar i dedicar al projecte és poc (49%) o gens problemàtica (11%). Un 35% considera que ho és prou i un 5% que ho és bastant.

Per a les persones enquestades la situació d'estrangeria no és considerada gens (54%) i poc problemàtica (22%). Només un 14% considera que sigui molt o bastant problemàtica. Aquesta és clarament, una mostra de la lectura poc empàtica amb el col·lectiu al no tenir consciència del què significa no tenir la situació administrativa resolta per accedir a una cooperativa d'habitatge.

En relació a la **percepció vers les desigualtats dins l'habitatge cooperatiu**, un 81% percep que dins el model hi ha desigualtats i un 16% que aquestes no existeixen.

El 68% considera que aquestes desigualtats no són per raó de gènere i només un 5% considera que sí.

Pel que fa a si les desigualtats son per raó d'origen o de situació administrativa, mentre que un 44% considera que sí, un 30% que no.

En conclusió, es parteix d'una mostra que reflecteix que hores d'ara es un model poc consolidat, que tot i voler ser una alternativa al habitatge de mercat, és encara residual. D'aquest resultats podríem dir que el tipus de persones que actualment es troben dins els processos de cooperatives d'habitatge són persones que tenen resolta la principal dificultat en general per garantir els seus drets, que es tenir nacionalitat i contracte laboral. També podem afirmar que el col·lectiu que està accedint a l'habitatge cooperatiu és heteronormatiu, amb elevat nivell d'estudis i generalment son persones originaries d'Amèrica del Sud.

Si bé en la caracterització de les càrregues familiars coincideix amb el general que la majoria de les persones enquestades, no en té, si que en proporció en el col·lectiu de persones migrades es major el percentatge amb persones a càrrec. Dels qui tenen el major percentatge conviu amb menors a càrrec.

3/ Projectes integrats per persones amb discapacitat intel·lectual

En relació a posar especial atenció als projectes que estan integrats per persones amb discapacitat intel·lectual es va realitzar una sessió de treball amb aquests projectes per identificar els reptes del col·lectiu de persones amb discapacitat intel·lectual en els habitatges cooperatius en cessió d'ús. Aquesta sessió es va preparar conjuntament amb l'Associació Melrose.

Són 6 les entitats o projectes que van participar a la sessió de treball.

- Associació Melrose
- Teb Habitatge
- Apindep
- Can 70
- Sostre Cívic
- La Dinamo

Els temes o dificultats més rellevants que s'identifiquen pel que fa al col·lectiu de persones amb discapacitat intel·lectual son els següents:

a/ Econòmic i financer

- › L'actual cartera de serveis socials a Catalunya (és dels anys 80, darrera actualització del 2010) preveu diversos ajuts i serveis, però és una barreja de serveis desendregada i sense uns criteris clars. En relació al concert de places, també és necessari fer una revisió de les condicions i criteris per adaptar-se a la realitat i respondre a les necessitats actual del col·lectiu. Una de les demandes concretes que es proposa és l'establiment d'una prestació universal, similiar a la renda bàsica

universal. En paral·lel, existeix una incompatibilitat incongruent entre prestacions que precaritza i dificulta la vida a les persones que necessiten accedir-hi.

- › Individualització i adequació dels ajuts a la situació personal concreta de cada persona. Si s'estableixen models genèrics deixen fora totes aquelles persones que no encaixin dins aquest. Partir del dret al suport de cada persona és prioritari i essencial.
- › Pensar i generar recursos comunitaris que ajudin a superar les dificultats en l'esfera econòmica i financera i en la necessitat de suport.(bossa d'hores comunitària)
- › En relació a l'accés al finançament, és un repte de sector, però amb major dificultat del col·lectiu amb discapacitat intel·lectual. Qui avala? Com treballar la base social necessària perquè el projecte tingui uns bons fonaments.

b/ Autogestió, participació i convivència

- › Les persones amb discapacitat intel·lectual actuen -quan cal- acompanyades de les seves persones assistents (legals) (i que podrien ser qui les representen al Consell Rector de la Cooperativa quan elles/s són els cooperativistes). Caldrà reflexionar sobre la participació en la presa de decisions del dia a dia i les no compromeses a nivell patrimonial i de gestió econòmica i jurídica, potenciant la seva veu. L'objectiu ha de ser apoderar i assistir, no decidir per elles.
- › Repte de que l'Assemblea General estigui adaptada a les persones amb discapacitat intel·lectual que hi vulguin assistir (accessibilitat cognitiva).
- › Cal molta pedagogia amb l'entorn proper, de la mateixa cooperativa i de la comunitat i entorns propers: entendre el col·lectiu, ajudar-lo, potenciar suport comunitari...

c/ Inclusivitat i arrelament al territori

- › Reconeixement d'una nova figura: reconexió comunitària (que acompanyi en aquest àmbit)
- › Inclusiu a l'entorn (projecte que integrin persones amb discapacitat intel·lectual), no només pensar en la integració dins el propi projecte. Serà important la pedagogia que es realitzi en l'àmbit comunitari.
- › No fer el judici de gueto (es planteja per qüestions convivencials i d'economia d'escala)

d/ Jurídics i societaris (estatuts)

- › Assistent legal: definir el rol dins el model cooperatiu, és una figura nova que substitueix la tutela o curatela.
- › Titularitat habitatge (entitat/ persona): Entitats que proposen tenir un dels habitatges que estan dins una cooperativa. Dificultat de decidir la titularitat del dret d'ús. Encaixos entre entitat i persones.

e/ Accessibilitat universal (Cognitiva, física, sensorial,...)

- › Multi sensorial
- › Tecnologia universal
- › Accés cognitiu

f/ Accés al sòl

- › HPO (herències) – caldria fer excepcions
- › Despeses notaries
- › Voluntat política local
- › Topall 75 anys (no és una inversió per sempre)
- › Vida de barri condiona (barri ben comunicat, amable, accessible,...), no tots els espais són igualment adequats i dificulta accés al sol públic (menys alternatives)

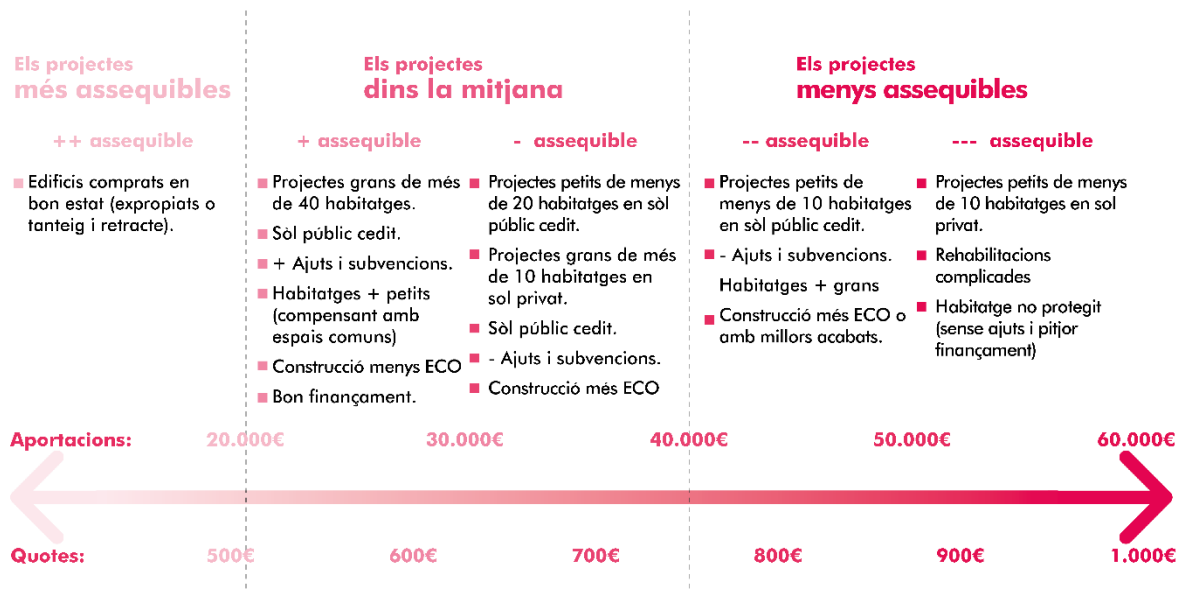
4/ Debats amb el moviment pel dret a l'habitatge

S'han realitzat diversos espais de trobada i debats amb col·lectius del moviment pel dret a l'habitatge amb l'objectiu d'aprofundir sobre el context actual i la visió de l'habitatge cooperatiu com a alternativa real a la dificultat existent d'accés a l'habitatge per moltes franges de la població. Aquestes trobades s'han organitzat conjuntament amb altres entitats del sector (Fundació Coop57, Goteo, Holon, Sostre Cívic, Comunalitat de Sants,...) i en col·laboració amb l'Associació Matriu.

La història dels moviments pel Dret a l'Habitatge a Catalunya té una llarga trajectòria. Durant les darreres dècades, des de la crisi econòmica de 2008, la necessitat imperant de fer front a l'expulsió de milers de persones de les seves llars va suposar un abans i un després en l'autoorganització popular del moviment, en la lluita col·lectiva i el suport mutu. Malauradament, la dificultat d'accedir a un habitatge digne ha anat en augment tot i que la incidència del moviment (PAH, Sindicat de Llogateres i Sindicats d'habitatge) ha estat fonamental en l'avenç de determinades polítiques així com en les petites victòries que s'han aconseguit a peu de carrer arreu del territori català.

Com s'explica a l'inici del document, són diversos els factors d'exclusió existents a la via cooperativa, i l'assequibilitat econòmica continua sent un dels principals reptes del sector tot i els avenços en la recerca de mètodes de desmercantilització de l'habitatge, de vinculació territorial dels i les veïnes, així com dels valors de justícia social del model. Encara queda un llarg camí per poder plantejar l'habitatge cooperatiu com una eina de resposta a les qüestions plantejades.

Podem veure una aproximació de les condicions econòmiques dels projectes d'habitatge cooperatiu en cessió d'ús al següent esquema.

En termes generals, veiem com les vies convencionals d'accés a l'habitatge governades per les lleis del mercat lliure no responen a les necessitats de la població ni tampoc incideixen en la desmercantilització de l'habitatge per avançar cap a un accés universal. Per altra banda, les iniciatives populars, sorgides davant la inexistència de respostes des del sector públic, tot i ser la única opció existent per a moltes persones, suposen una inestabilitat elevada que va en contra de la salut de les persones i la fermesa dels projectes.

Pel que fa a la via cooperativa, com ja hem esmentat, la necessitat d'una certa capacitat d'estalvi i d'una suficient capacitat adquisitiva suposa un entrebanc per a determinades franges de la població.

Són moltes les barreres existents per concebre l'habitatge com un bé d'ús i avançar en la seva desmercantilització. La legislació urbanística i del sòl, els costos d'aquest, de la construcció o rehabilitació d'edificis, la disponibilitat de finançament, la manca de suport públic,... Tot i així, de les converses amb el moviment per l'habitatge es posa en valor la dimensió comunitària de la via cooperativa i la oportunitat de col·lectivitzar la propietat i recuperar sòl.

En aquest sentit, s'identifiquen els objectius que haurien de tenir les diverses estratègies i mecanismes en els que caldrà continuar aprofundint.

- Recuperar patrimoni privat
- Garantir que les persones no perdin l'habitatge
- Reforçar la dimensió comunitària i el suport mutu
- Reduir els costos de l'accés a l'habitatge
- Augmentar el parc d'HPO

Són diversos els mecanismes existents al nostre territori o a d'altres països en els que és necessari continuar aprofundint: dret de tempteig i retracte, expropiació des de l'àmbit públic, desenvolupament de sòl comunitari, disseny i implementació del model Community Land Trust, Cooperatives d'habitatge dispers,...

5/ Conclusions i propostes

El sector de l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús no és aliè a les dinàmiques i discriminacions que es donen en la societat. És per això que aquest estudi pretén contribuir a poder dimensionar, de manera inicial, i identificar algunes de les situacions on es poden estar donant biaixos de gènere, de diversitat d'origen, de discapacitat intel·lectual, entre d'altres.

Al ser un sector molt incipient i poc consolidat, la mostra obtinguda és simbòlica, tot i tenir la voluntat de ser una alternativa real als models convencionals d'accés a l'habitatge, fora de les lògiques del mercat privat, a hores d'ara, tot i la gran evolució dels darrers anys, encara és un model residual.

Les principals **problemàtiques per accedir** a un habitatge cooperatiu en cessió d'ús són el temps que es triga a anar-hi a viure des de la composició del grup, l'aportació inicial i els tràmits i formalitats administratives. Pel que fa a l'aportació inicial i els tràmits, les dones i altres ho perceben com a més preocupant que els homes.

Pel que fa a l'estudi des d'un **enfocament de diversitat d'origen**, s'evidencia la reduïda presència del col·lectiu dins el model. També s'ha identificat que la majoria de persones que actualment es troben dins de processos d'habitatge cooperatiu en cessió d'ús, són persones que tenen resolta la principal dificultat per garantir els seus drets que és: tenir nacionalitat i contracte laboral. Per aquest motiu s'identifiquen 2 aspectes claus: El coneixement del model per part del col·lectiu migrant i les dificultats d'accedir al model de les persones amb la situació administrativa no resolta.

En relació a la **participació** dins dels projectes es mostra com la participació en algunes comissions segueixen els patrons de gènere, aquelles tasques internes i vinculades amb les cures i el bon funcionament de la convivència es tendeixen a relacionar amb les dones, mentre que les tasques més tècniques predominen els homes. Tanmateix, és rellevant destacar que hi ha comissions que no mostren aquest patró i que en alguns casos es capgira.

Pel que fa a les **actituds envers la participació** dins del projecte, es mostra com generalment hi ha una percepció que no hi ha diferències de gènere en qui fa les diferents tasques. Tot i que hi ha situacions que les porten més a terme les dones soles que els homes sols. Com podria ser: contribuir a arribar a consensos, fer-se càrrec de les tasques de cura de les persones dependents durant les trobades o fer-se càrrec de les tasques de cura de l'espai.

A l'anàlisi s'ha mostrat com hi ha una alta percepció sobre l'**existència de desigualtats** en general, concretament el 80% de les persones enquestades, tot i que és destacable com hi ha un percentatge que percep que no es reproduïx cap desigualtat en el sector. Les desigualtats que més es destaquen són per motius econòmics, seguit per motius d'origen i/o situació administrativa, per diversitat funcional i, finalment, per motius de gènere.

En relació al **compromís formal amb la igualtat** només un 20,6% de les persones destaquen l'existència d'una eina o instrument per fer front a la discriminació de gènere, aquest percentatge es redueix al 10,8% en el cas de les discriminacions per origen i/o situació administrativa. En general es percep com a important portar a terme aquests instruments.

Pel que fa al col·lectiu de persones amb **discapacitat intel·lectual**, s'identifiquen 3 grans problemàtiques que estan suposant motiu d'exclusió, més enllà de la resta de dificultats esmentades: la cartera de serveis socials, el concert de places i el respecte per la màxima autonomia de les sòcies.

S'identifiquen diversos punts en comú amb el moviment pel **Dret a l'Habitatge**, sobretot relacionats amb la idea de la desmercantilització de sòl i la recerca de la màxima assequibilitat econòmica dels projectes. Dos dels grans reptes que té el sector de l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús actualment.

1/ Propostes

L'accés a l'habitatge cooperatiu en general:

- Continuar treballant en la recerca de recursos i fórmules que ajudin a reduir les aportacions inicials i les quotes mensuals per facilitar l'accés a altres capes de la població.
- Ajustar els tempos del procés i reduir l'allargada de les fases en les que això sigui possible.

Perspectiva de gènere i de diversitat d'origen

- Posar especial atenció no només a les persones que ja estan familiaritzades amb el model per tenir una foto dels sectors que no estan accedint a l'habitatge cooperatiu.
- Treballar per augmentar la sensibilitat i l'empatia en relació als factors d'exclusió i la garantia dels drets bàsics de les persones.
- Establir mecanismes i instruments d'actuació i també de prevenció interns en relació a les desigualtats.
- Establir espais i canals d'assessoria i informació diferents als actuals per difondre el model a capes més populars de la societat.

Perspectiva del col·lectiu de persones amb discapacitat intel·lectual

- Integrar aquesta perspectiva en les reivindicacions del sector de l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús.
- Continuar treballant col·lectivament les principals dificultats del col·lectiu per desenvolupar la seva vida de forma autònoma.

Moviment pel Dret a l'Habitatge

- Donar continuïtat als espais de reflexió conjunta dins el moviment pel Dret a l'Habitatge.
- Avaluat l'impacte que té la via cooperativa i les seves potencialitats en la desmercantilització de l'habitatge.
- Estendre i divulgar el model cooperatiu en cessió d'ús cap a les classes populars.
- Aprofundir en l'estudi i la recerca dels mecanismes esmentats, identificant els agents que intervenen i les mesures d'incidència o incentivació de cadascun d'ells així com a nivell col·lectiu.

Caldrà continuar generant espais on es puguin pensar estratègies veïnals a mitjà termini i com el cooperativisme d'habitatge té possibilitats de desenvolupar-se de forma més popular donant accés a més franges de la població.

Annex

Annex 1 Informe de Quotidiana Cooperativa

Diversitat en l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús: perspectiva de gènere

https://ladinamofundacio.org/wp-content/uploads/2024/01/Desigualtats-de-genera-en-l'habitatge_QuotidianaDinamo_def.pdf

Annex 2 Informe de Associació MigrESS

Diversitat en l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús: perspectiva diversitat migrant

https://ladinamofundacio.org/wp-content/uploads/2024/01/Diversitat-habitatge-cooperatiu-perspectiva-diversitat-migrant_Migress.pdf